

Primljeno: 14.6.2024.

Prihvaćeno: 28.8.2024.

DOI: <https://doi.org/10.36506/av.67.5>

Tanja Ladišić

Državni arhiv u Dubrovniku

Dubrovnik, Hrvatska

tanja.ladistic@dad.hr

Kornelija Bašica

Državni arhiv u Dubrovniku

Dubrovnik, Hrvatska

kornelija.basica@dad.hr

SILVINO MASCARICH I SIN – VIŠE OD 80 GODINA SVJETLOPISNOGA ZAVODA

UDK: 930.253(497.584Dubrovnik)“18“

77.047(497.584Dubrovnik)

Izvorni znanstveni rad

Jačanjem građanske klase i poboljšanjem ekonomskih uvjeta u drugoj polovici 19. stoljeća pojavili su se prvi fotografski ateljei te je raslo zanimanje građana za fotografiju. Silvino Mascarich otvorio je svoj atelje u vrijeme kada je u Dubrovniku fotografija već u punom zamahu. Svoje fotografske ateljee 1860-ih već imaju Antonio Jellasca i Tommaso Burato, a fotografijom se bave i druge osobe, poput Angela Luzzene, Philippa Dengga, Carla Webera i Enrica Pericha. O radu njihovih ateljea zasada nema puno podataka. Silvino Mascarich službeno je započeo svoj rad fotografa u rujnu 1873., kada je dobio suglasnost od Općine Dubrovnik za početak rada ateljea. Tomu je prethodila Buratova odluka da proda svoj atelje i s obitelji napusti grad, što je i učinio u srpnju 1873., kada ga je prodao Nicoli Mascarichu, Silvinovu ocu. Ovim radom autori donose nove spoznaje te rekonstruiraju rad i izgled fotografskoga ateljea Mascarich od njegova početka do gašenja obrta, kao i pregled i analizu u njemu nastalih fotografija. Najbitniji dio rada odnosi se na kraj 19. stoljeća, kada je Silvino Mascarich postizao svoje najveće uspjehe, osvajao nagrade te stjecao ugled. Shodno tomu, iz toga je razdoblja najveći dio sačuvanih fotografija i staklenih negativa. Svojev sina Silvina mlađega službeno je uveo u posao 1907., pa je od tada ime

ateljea Silvino Mascarich i sin. Silvino mladi nastavio je voditi atelje i nakon očeve smrti 1926. godine. U novim okolnostima, kada je bavljenje fotografijom postalo dostupnije većemu broju ljudi, a fotografsko zanimanje nije moglo samostalno opstati, Silvino mladi nije uspio uhvatiti korak s vremenom. Iako u teškim životnim okolnostima, star i bolestan, do kraja se je bavio isključivo fotografijom u svojem ateljeu. U radu donosimo nove arhivske izvore, koji rasvijetljavaju razvoj fotografije druge polovice 19. stoljeća u Dubrovniku te su važan izvor podataka za sve buduće istraživače toga razdoblja.

Ključne riječi: *Silvino Mascarich (Maškarić); Silvino Mascarich i sin; Tommaso Burato; Antonio Jellasca; Antun Miletić; povijest fotografije; kolodijski stakleni negativ; želatinski stakleni negativ; Dubrovnik*

1. Uvod

Fotografski atelje obitelji Mascarich neizostavan je dio povijesti razvoja fotografije u Dubrovniku od 1860-ih pa sve do 1954. godine.¹ S obzirom na dugo razdoblje neprekinutoga rada toga ateljea, u muzejima, arhivima, knjižnicama i privatnim zbirkama kolekcionara sačuvan je velik broj fotografija. Dio je njih već izlagan u Dubrovniku na izložbi *Slikaj se u Maškarića!: Silvino Mascarich, kroničar fotografijom*.² Iako je upisan u povijest dubrovačke i hrvatske fotografije,³ kada govorimo o životu oca i sina Mascaricha i radu samoga ateljea, vrlo je malo poznatih činjenica. Ovaj rad nastao je na sređivanju Zbirke fotografija Silvina Maškarića u Državnom arhivu u Dubrovniku, istraživanjem arhivskoga gradiva i periodike te mrežnih stranica kulturnih ustanova u Hrvatskoj i Europi. Povezivanje arhivskih izvora i spoznaja dobivenih nakon digitalizacije staklenih negativa omogućilo je rekonstrukciju i cjelovitiju sliku o radu ateljea te je dovelo do novih spoznaja o razvoju fotografije u drugoj polovici 19. stoljeća u Dubrovniku.

¹ Atelje je nazvan po vlasniku, čije je prezime u matičnim knjigama u 19. stoljeću bilježeno kao Mascarich. U novinskim napisima krajem 19. i početkom 20. stoljeća, osim Mascarich, ponekad nalazimo i varijantu prezimena Mascarić, koja je zabilježena i u službenim dokumentima poput zahtjeva za odobrenje fotografskoga rada iz 1873. godine. U Silvinovoj ostavini iz 1926. nalazimo hrvatsku varijantu prezimena Maškarić. Službeno ime ateljea bilo je Silvino Mascarich i sin do kraja djelovanja 1954. godine.

² Vesna Delić Gozze, *Slikaj se u Maškarića!: Silvino Mascarich kroničar fotografijom: Dom Marina Držića, Dubrovnik 18. svibnja – 18. lipnja 2001.* (Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2001).

³ Nada Grčević, *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj* (Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1981), str. 185.

2. Razvoj fotografije u Dubrovniku

Kada govorimo o povijesti fotografije u Dubrovniku, među najranije i najistaknutije osobe ubrajamo dva Dubrovčanina koji su poznavali tehniku dagerotipije.⁴ Antuna Drobca možemo smatrati prvim domaćim dagerotipistom i fotografom u Hrvatskoj.⁵ Bio je ljekarnik,⁶ zbog čega je dobro poznao kemijske procese korištene u izradi dagerotipije. Nažalost, nijedna njegova dagerotipija nije do sada pronađena. U isto vrijeme djelovao je i njegov sugrađanin Josip Betondić, imućan posjednik i trgovac, aktivan sudionik dubrovačkoga političkoga života, o čijem radu najviše govori nekrolog napisan povodom njegove smrti: »Konstruirao je sebi zbog toga, veliku camera obscuru snabdjevenu različitim vješto smišljenim pridodacima, da bi je prilagodio svojim potrebama i snabdjeo je prekrasnim akromatskim objektivom Aucklander, od njega su nam ostali dragocjeni fotografski radovi, između ostalog različite vedute Dubrovnika i okolice.«⁷ U zbirci *Album di Ragusa* dubrovačkoga tiskara Piera Francesca Martecchinija,⁸ najranije fotografije grada, poput crkve svetoga Vlaha na kojoj je upisana godina 1858., pripisane su Josipu Betondiću.⁹ Nažalost, njegovo djelovanje u fotografiji nasljednici nisu prepoznali, pa nemamo saznanja o tom gdje su završile fotografije i instrumenti koje je Betondić konstruirao. Kabinet je vjerojatno bio smješten u njegovoj obiteljskoj kući u Širokoj ulici, koju je obiteljskim vezama naslijedila obitelj Čingrija. Melko Čingrija u svojem je dnevniku zapisao: »Za čitanje i učenje udesio sam sobičak, u kojem se negda Jozo Betondić fotografijom bavio.«¹⁰ Pretpostavlja se da ni Drobac ni Betondić fotografski postupak nisu koristili u komercijalne svrhe. Dubrovnik je tako među rijetkim gradovima u Hrvatskoj koji bilježi pojavu domaćih dagerotipista prije pojave stranih putujućih dagerotipista, pa je to zasigurno razlog tomu da su i prvi profesionalni fotografi koji su registrirali ateljee bili upravo njegovi građani.¹¹

Među najstarijim fotografima u Dubrovniku 60-ih godina 19. stoljeća spominju se Angelo Luzzena i Antonio Jellasca, koji je od 1857. do 1860. u

⁴ Marina Filipović, *Zrcalo koje pamti: dagerotipije iz dubrovačkih zbirki* (Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2016).

⁵ Abdulah Seferović, "Nema ritrata bez Burata: Tomaso Burato, carski i kraljevski dvorski fotograf," *Dubrovnik* 3, br. 3 (2002): str. 12-13.

⁶ Ivo Perić, "Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika," *Analiz Zavoda za povijesne znanosti HAZU* 29 (1991): str. 277-287.

⁷ Cenno necrologico, *Il Nazionale* 4, br. 1 (4. siječnja 1865): str. 4.

⁸ HR-DADU-264. Obitelj Martecchini, 1.3 Albumi, crteži, akvareli (kut. 2).

⁹ Marija Tonković, *Dubrovački svjetlopis: Fotografija u Dubrovniku 1848.-2001.* (Dubrovnik: Umjetnička galerija Dubrovnik, 2001), str. 5.

¹⁰ HR DADU-257. Obiteljski fond Čingrija, Dnevnik Melka Čingrije (kut. 48).

¹¹ Marija Tonković, "Oris povijesti fotografije u Hrvatskoj," u *Fotografija u Hrvatskoj 1848-1951*, ur. Vladimir Maleković (Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1994), str. 57.

Dubrovniku držao likovnu kozmoramu.¹² Rani fotografi često su rabili optičke izume za zabavu puka jer si nisu od jednoga posla mogli osigurati egzistenciju. Uz Antonia Jellascu, Angela Luzzenu, među najranije fotografe ubrajaju se još Tommaso Burato, Silvino Mascarich, Philipp Dengg, Carlo Weber, Enrico Perich¹³ te, do sada potpuno nepoznato ime u pregledima najstarijih fotografa u Dubrovniku, Giovanni Perich.¹⁴ Tommaso Burato počeo se je baviti fotografijom već početkom 60-ih godina 19. stoljeća, a Mascaricheve najstarije fotografije datiraju krajem toga desetljeća. Kao padovanski student farmacije, Burato je odrađivao ljekarničku praksu u Dubrovniku u poznatoj ljekarni Rafa Šarića, zvanog Šarićeva spičarija. Josip Bersa zapisao je: »Trebnaime pamtiti, da su ljekarнице kaogod i brijačnice bile odvajkada sastajališta čeljadi, koja nijesu pretovarena poslom i koja vole čeretati, slušati novosti, voditi kritike o javnim i privatnim stvarima.«¹⁵ U isto vrijeme Silvinov otac Nicolò vodio je brijačnicu, pa je tako mladi Silvino, kao i Burato, imao priliku upoznati širok krug ljudi, boraviti među ljudima koji su pripadali krugu poznavatelja fotografskoga postupka. Sâm postupak fotografiranja zasigurno su naučili u samom Dubrovniku, bilo od Drobca ili Betondića, koji su bili vrlo stručni iako im to nije bio primaran posao, bilo od Jellasce, koji je već tada vodio svoj atelje.¹⁶ Iako se fotografi toga vremena bave ponajviše portretnom ateljerskom fotografijom, koja je dodatno popularizirana 1854. uvođenjem disderijevskoga formata, tj. formata posjetnice, rana dubrovačka fotografija obilježena je izlascima fotografa izvan ateljea i snimanjem gradskih veduta, koje su danas prava riznica podataka za istraživače. Vedute grada kao dio Mascaricheva opusa¹⁷ najvrjedniji su dokumentarni izvor za proučavanje povijesti arhitekture druge polovice 19. stoljeća u Dubrovniku. U takvom je ozračju svoj rad započeo atelje Silvina Mascaricha.

3. O obitelji Mascarich

Silvino Ambrogio Nicolò Mascarich rođen je 7. prosinca 1845. godine u Dubrovniku od oca Nicole Mascaricha i majke Anne Cucugliza.¹⁸ Silvinov otac bio je brijač i imao je brijačnicu na Stradunu. Prvi razred osnovne škole u

¹² Tonković, "Oris povijesti fotografije u Hrvatskoj," str. 57.

¹³ Vesna Čučić, "Fotografije iz Zbirke Državnog arhiva u Dubrovniku," *Život umjetnosti* 74-75, br. 1 (2005): str. 145-147.

¹⁴ HR-DADU-298. Zbirka fotografija, Giovanni Perich, Fotografija Radničkog društva na skalama ljetnikovca Sorkočević u Komolcu.

¹⁵ Josip Bersa, *Dubrovačke slike i prilike* (Dubrovnik: Matica hrvatska Dubrovnik, 2002), str. 284.

¹⁶ Grčević, *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*, str. 183.

¹⁷ Tonković, "Oris povijesti fotografije u Hrvatskoj," str. 57.

¹⁸ ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1841.-1851., str. 46, br. 56. Sve korištene podatke u ovom poglavlju dobili smo iz Matičnih knjiga župe Grad u Dubrovniku, koje se čuvaju u Arhivu dubrovačke biskupije te se ovim putem zahvaljujemo arhivaru Antunu Konculu na pomoći.

Dubrovniku Silvino je upisao u školskoj godini 1852./1853. te je uspješno završio četiri razreda.¹⁹ Iako pronalazimo podatak da je njegov stariji brat Enrico pohađao Gimnaziju,²⁰ u arhivskim spisima nema zabilježenih podataka o nastavku Silvinova školovanja u Dubrovniku. Oženio se je 11. siječnja 1874. Ilarijom Vincenzom Paunovich iz Korčule.²¹ Silvino je u matičnu knjigu vjenčanih upisan kao fotograf, a Ilaria kao posjednica. Sa ženom Ilarijom dobio je troje djece. Sin Nicolò rođen je 13. veljače 1876. u Dubrovniku,²² a umro je 9. lipnja 1879. godine u Dubrovniku od hemofilije i anemije. Kći Ida Giovanna Anna rođena je 15. svibnja 1877. u Dubrovniku,²³ a sin Silvino Carlo Antonio rođen je 16. listopada 1878. u Dubrovniku.²⁴ Otac Silvino umro je 30. studenoga 1926. u Dubrovniku i pokopan je 2. prosinca 1926. u obiteljskoj grobnici na Boninovu.²⁵ Silvino mlađi pohađao je Glavnu osnovnu školu u Dubrovniku, krenuvši u prvi razred 1886./1887. školske godine.²⁶ Oženio se je 20. travnja 1929. u Dubrovniku Vjekoslavom Hellmann,²⁷ a umro je 13. kolovoza 1964.²⁸ u Dubrovniku, te je pokopan u obiteljskoj grobnici na Boninovu.²⁹ Silvino i Vjekoslava nisu imali djece.

4. Atelje Silvino Mascarich i sin 1873.-1954.

Šezdesetih godina 19. stoljeća fotografska djelatnost u Dubrovniku bila je već u punom zamahu. Tommaso Burato vratio se je 1865. sa studija farmacije iz Padove i, osim rada u ljekarni, nastavio se je baviti fotografijom.³⁰ Prema sačuvanim fotografijama i Silvino Mascarich bavio se je fotografijom od kraja 1860-ih, a rad u ateljeu službeno je započeo 1873. godine. Promatrajući unutrašnjost ateljea na najstarijim fotografijama Silvina Mascaricha i Tommasa Burata, uočavamo potpuno isti dekor s jednobojnom pozadinom, tepihom s krupnim uzorkom, zavjesom i komadom stiliziranoga namještaja. Vezu dvaju fotografa, koja je do

¹⁹ HR-DADU-179. Glavna osnovna škola Dubrovnik, 3. Pedagoška dokumentacija (kut. 67).

²⁰ HR-DADU-170. Gimnazija Dubrovnik, 3. Pedagoška dokumentacija (kut. 163).

²¹ ABD sign. 7. Matična knjiga vjenčanih župe Korčula 1858.-1887., str. 52, br. 1.

²² ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1874.-1880., str. 31, br. 11.

²³ ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1874.-1880., str. 51, br. 37.

²⁴ ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1874.-1880., str. 69, br. 58. S obzirom na to da otac i sin nose isto ime, u daljnjem tekstu sina zovemo Silvino mlađi.

²⁵ HR-DADU-325. Kotarski sud u Dubrovniku, ostavina Silvino Maškarić br. 320/26. Zahvaljujemo Štefju Ljubimiru, direktoru Pogrebnoga poduzeća Boninovo, na ustupljenim informacijama o grobnici obitelji Maškarić.

²⁶ HR-DADU-179. Glavna osnovna škola Dubrovnik, 3. Pedagoška dokumentacija (kut. 74).

²⁷ ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1874.-1880., str. 69, br. 58.

²⁸ ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1874.-1880., str. 69, br. 58.

²⁹ Malo prije svoje smrti Vjekoslava je darovala obiteljsku grobnicu Općini Dubrovnik.

³⁰ Abdulah Seferović, "Za fotografiju – dvije ovce," *Slobodna Dalmacija* (30. travnja 1988): str. 12-13.

sada samo pretpostavljana po spomenutim sličnostima ateljea, sada je moguće sa sigurnošću potvrditi. Naime, 21. srpnja 1873. kupoprodajnim ugovorom br. 347, koji je ovjerio javni bilježnik Luigi di Nicolò Saraca, Silvinov otac Nicolò kupio je atelje Tommasa Burata za 100 austrijskih fiorina.³¹ U kupoprodajnom ugovoru opisan je i izgled ateljea, koji je napravljen dijelom u drvu, dijelom u staklu i pokriven crijepom (*Slika 1*). Kako stoji u ugovoru, atelje je dao napraviti Tommaso Burato, a bio je u vrtu obitelji Pozza (Pucić) u uličici sv. Vida (*Slika 2*).³²

Istim ugovorom, osim kupoprodaje ateljea, Nicolò Mascarich i Tommaso Burato dogovorili su se da se Burato odriče prava fotografskoga posla u Dubrovniku te da mu neće biti konkurencija u tom poslu. S obzirom na to da svu taksu kupoprodaje snosi Tommaso Burato, a rijedak je slučaj da prodavatelj preuzima na sebe tu obvezu, možemo zaključiti da je ugovor bio napravljen u prijateljskom tonu i da je Burato imao druge planove za nastavak karijere. To potvrđuje i zahtjev za izdavanje putovnicâ koji je 4. kolovoza 1873. poslao Općini Dubrovnik.³³ Zahtjev se je odnosio na cijelu Tommasovu obitelj, a kao razlog naveden je put u Ameriku. Do puta u Ameriku nije nikada došlo, međutim sada je jasnije što je do toga dovelo. Epidemija kolere, koja je započela za vrijeme trajanja Svjetske izložbe 1873. u Beču i proširila se Europom, odvela je Tommasa u kolovozu u karantenu u Dubrovniku te je on molio Općinu da mu dopusti raniji izlazak iz karantene.³⁴ Nakon toga planovi su se očito promijenili i obitelj Burato nije krenula u Ameriku, nego je početkom jeseni stigla u Zadar.³⁵ S druge strane, Silvino Mascarich već je 3. rujna iste godine poslao zahtjev Općini Dubrovnik u kojem traži odobrenje za bavljenje fotografijom, što je Općina i usvojila (*Slika 3*).³⁶ Time službeno započinje rad ateljea Silvina Mascaricha.

Fotografi su u to vrijeme tanke albuminske fotografije podljepljivali kartonom, koji su uglavnom nabavljali u Beču. Poledine kartona bile su svojevrsna posjetnica fotoateljea.³⁷ Na njima su prikazivani sami fotoateljei ili osvojene nagrade na izložbama. Tommaso Burato na poledini fotografija dao je izraditi prikaz ateljea u vrtu, međutim zbog dosadašnjega nepoznavanja lokacije Buratova ateljea bilo je teško utvrditi je li riječ o realnom prikazu. Saznanjem da je bio u vrtu obitelji Pozza, koji se je sastojao od duge šetnice sa stupovima, te temeljem opisa iz navedenoga kupoprodajnoga ugovora, možemo reći da je prikaz ateljea

³¹ HR-DADU-804. Javni bilježnik Luigi Saraca, 1873. spis br. 347.

³² Kapelica svetoga Vida bila je u sklopu posjeda obitelji Pozza, u današnjoj ulici Miha Pracata.

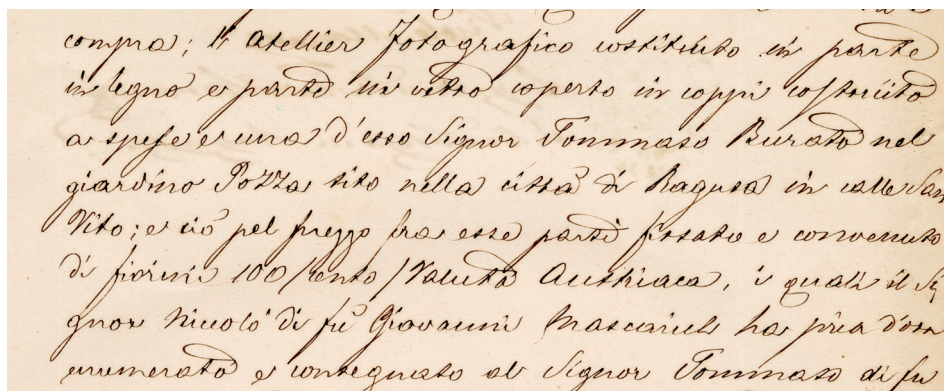
³³ HR-DADU-89. Općina Dubrovnik, Urudžbeni zapisnik 1873., 4. kolovoza 1873., br. spisa 2118.

³⁴ HR-DADU-89. Općina Dubrovnik, Urudžbeni zapisnik 1873.

³⁵ Seferović, "Nema ritrata bez Burata," str. 62.

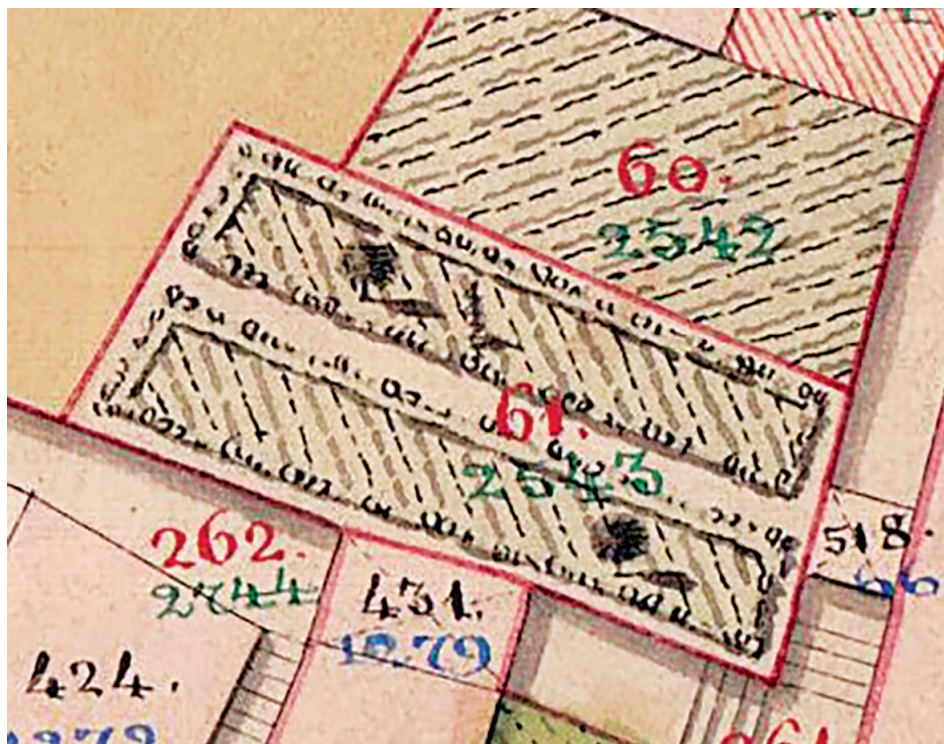
³⁶ HR-DADU-89. Općina Dubrovnik, Urudžbeni zapisnik 1873., br. 2418.

³⁷ Tonković, *Dubrovački svjetlopis*, str. 8.

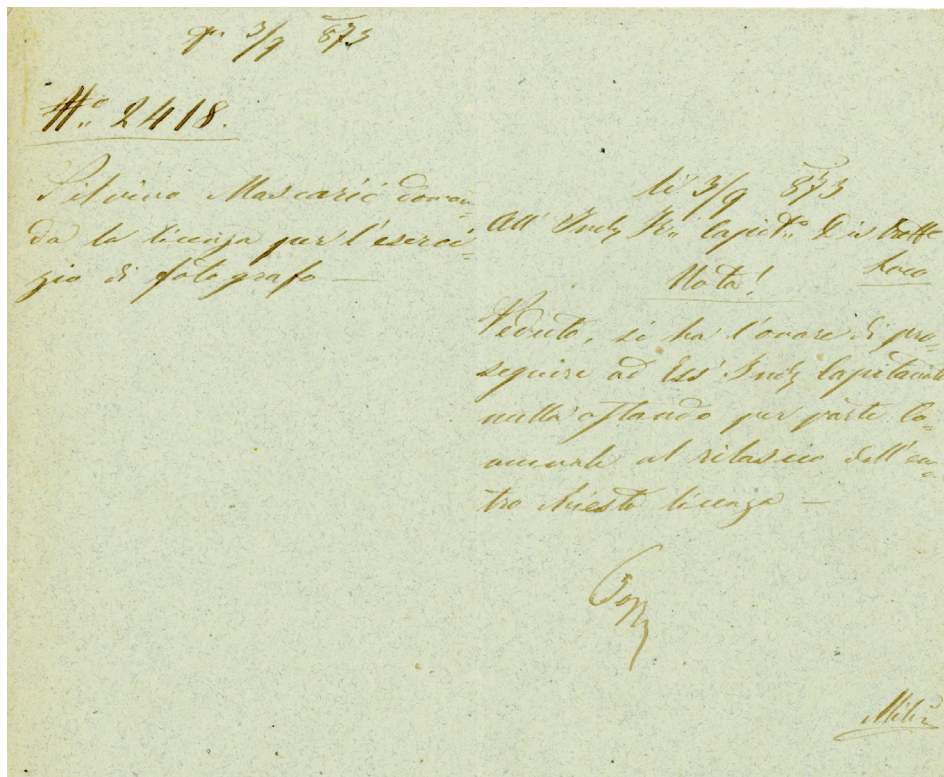

compra; l'atelier fotografico istituito in parte
in legno e parte in vetro coperto in coppi coperto
a spese di uno d'esso Signor Tommaso Burato nel
giardino Pozza sito nella città di Ragusa in isola
Mito; e ciò per prezzo per esso parte fissato e convenuto
di lire 100/cento/Milite Austriaca, e quale di
gnor Nicolo' di fu Giovanni Mascarich ha per
numerato e consegnato al Signor Tommaso di fu

Slika 1. Detalj kupoprodajnoga ugovora. HR-DADU-804. Javni bilježnik Luigi di Nicolò Saraca, 1873., spis br. 347.

Slika 2. Prikaz vrta obitelji Pozza na čestici 2543, gdje je Burato izgradio atelje. HR-DAST-152. Arhiv mapa za Dalmaciju, Dubrovnik ad. III.

Slika 3. Zahtjev Silvina Mascarića za odobrenje rada. HR-DADU-89. Općina Dubrovnik, Urudžbeni zapisnik 1873., br. 2418.

na poledini kartona, iako prilično uljepšan, ipak točan.³⁸ Ostakljena drvena baraka, do koje se je dolazilo penjući se drvenim stepenicama, bila je postavljena na stupove, da bi u stisnutoj gradskoj jezgri dobila što više prirodnoga svjetla. Kao i svi fotografski ateljei do uvođenja električne rasvjete morao je imati ostakljeni krov i najmanje jedan zid od stakla, najčešće sjeverni, kako bi bilo osigurano dovoljno difuznoga svjetla za snimanje (Slika 4).³⁹

Na staklenom negativu iz Zbirke obitelji Maškarić (Slika 5)⁴⁰ koji prikazuje portret kanonika Ivana Stojanovića u eksterijeru, uočava se u pozadini drvena konstrukcija na stupovima do koje se dolazi stepenicama. Uočeni detalj s

³⁸ Tommaso Burato još je neko vrijeme koristio iste kartončice s prikazom dubrovačkoga ateljea u svojem ranom zadarskom razdoblju.

³⁹ Seferović, "Nema ritratta bez Burata," str. 65.

⁴⁰ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.2 Portreti van ateljea.

Slika 4. Kartoni s prikazima ateljea Tomasa Burata i Silvina Mascaricha. HR-DADU-298. Zbirka fotografija, FA-1 ff-37 i FA-3 ff-115.

negativa potvrđuje navode o ateljeu izgrađenom u vrtu na stupovima u kojem je Silvino Mascarich radio, a koji je dao napraviti Tommaso Burato. Pored toga, u istoj zbirci, na staklenom negativu panorame Dubrovnika⁴¹ fotografiranoj sa Srđa, uočava se detalj krova barake izdignute među gradskim krovovima u kojoj je radio Silvino Mascarich (Slika 6).

Silvino u lokalnom tisku svoj atelje naziva *svjetlopisni zavod*,⁴² te kaže da je u Gimnazijalnoj ulici,⁴³ što bi odgovaralo lokaciji u vrtu obitelji Pozza, na kojoj je kasnijim izmjenama imena ulica ostao upamćen »na uglu Pucićeve i Pećarice«.⁴⁴

⁴¹ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.3 Vedute Dubrovnika.

⁴² Oglas, *Slovinac* 2, br. 3 (1. veljače 1879).

⁴³ Iako se ulica nije službeno tako zvala, to je bila ulica koja je vodila do tadašnje Gimnazije.

⁴⁴ Antun Vučetić, *Führer durch Ragusa un umgebung* (Dubrovnik: Jovo Tošović, 1910), str. 27-28.

Slika 5. Detalj staklenoga negativa, portret kanonika Ivana Stojanovića s prikazom ateljea Mascarich u pozadini. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.2 Portreti van ateljea.

Slika 6. Detalj staklenoga negativa s prikazom ateljea Mascarich. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.3 Vedute Dubrovnika.

Slika 7. Identična unutrašnjost ateljea Tommasa Burata i Silvina Mascaricha. HR-DADU-298. Zbirka fotografija, FA1 ff-38; Österreichische Nationalbibliothek, Album des costumes des villageois de Curzola, Raguse, Cattaro, Montenegro et de l'Herzégovine, 273.735-C FID, B, 22.

Dobro se je snašao u svojem poslu te je 28. listopada 1882. od svojega oca Nicole otkupio fotografski atelje.⁴⁵ Po opisu ateljea u kupoprodajnom ugovoru vidimo da je ipak došlo do manjih izmjena. Atelje je napravljen dijelom od drva, dijelom od staklenih cigli, a krov je pokriven dijelom crijepom, a dijelom staklom.⁴⁶ Kao i ostali ateljei, u početku je bio skromno ukrašen, platno, tepih i stolica (*Slika 7*), a kasnije počinje rabiti pozadine oslikane prirodnim motivima ili arhitekturom, te su njegove ateljerske fotografije lako prepoznatljive po tim detaljima. Izgled ateljea najbolje se otkriva na grupnim portretima, kada zbog širine kadra fotograf nije uspio skriti okolne detalje te se na fotografiji vide stakleni zidovi i pod ateljea te više manjih zavjesa na bočnim staklenim ploham, kojima bi po potrebi bilo regulirano svjetlo (usp. *Slika 8*).

⁴⁵ HR-DADU-804. Javni bilježnik Luigi Saraca, 1882., br. spisa 482.

⁴⁶ HR-DADU-804. Javni bilježnik Luigi Saraca, 1882., br. spisa 482.

Slika 8. Grupna fotografija uglednih Dubrovčana. HR-DADU-988. Zbirka fotografija Mihovila Ercegovića.

Atelje je bio u vrtu obitelji Pozza, ali u kojim je imovinsko-pravnim odnosima bio s obitelji Pozza na toj lokaciji do 1889. nije utvrđeno. Moguće je da je riječ o ugovoru o najmu koji je preuzeo od Tommasa Burata. Od 1889. Silvino je postao vlasnikom čestice zemlje 2543 zemljišnoknjižnog uloška 424 katastarske općine Dubrovnik,⁴⁷ na kojoj je bio atelje. Kupoprodajni ugovor sklopljen je 23. travnja 1889. između članova obitelji Pozza i Silvina Mascaricha. U kupoprodajnom ugovoru nema spomena da na čestici zemlje 2543 postoji građevina, vjerojatno jer nije bila riječ o čvrstom objektu. U izvješću koje je načelnik Općine Dubrovnik Frano Gondola poslao Predsjedništvu obiju komisija tečevina Kotarske taksacije u Dubrovniku o prometu dvaju dubrovačkih fotografa, Silvino Mascarichu i Antunu Miletiću,⁴⁸ stoji da Silvino Mascarich u radnji ima jednog mladića koji izučava zanat.⁴⁹ Vjerojatno je riječ o njegovu sinu

⁴⁷ HR-DADU-802. Javni bilježnik Ernest Katić, kupoprodajni ugovor br. 4074 (kut. 19).

⁴⁸ Marina Filipović, *U fotografskom ateljeu Antuna Miletića* (Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2022).

⁴⁹ Pretpostavlja se da je pomoćnik kojeg navodi Silvino Mascarich njegov sin Silvino.

Silvinu mlađem, kojeg krajem 19. stoljeća uvodi u fotografski posao. Moguće je da sina nije službeno vodio kao zaposlenika, jer 18. siječnja 1902. u priopćenju koje je dao u lokalnomu tisku povodom širenja lažnih vijesti tvrdi da sve radi sam: »Obaznao sam neki dan kad ih stranci pitaju za moj fotografski atelier odgovaraju da ja više ne radim a i one prijašnje radnje da su radili moji pomoćnici. Izjavljujem ovim da ja nisam nikada držao pomoćnika i da sve radnje što su izašle iz mog ateljea djela su mojih ruku.«⁵⁰ Kako je početkom 20. stoljeća fotografija postajala sve dostupnija, u zaštitu struke stalo je Društvo austrijskih fotografa u Beču te je 1905. najavilo peticiju kojom traži da fotografija bude uvrštena u profesionalne obrte te da se može obavljati samo uz iskaznicu osposobljenja. Fotografi Dubrovnika bili su pozvani da potpišu peticiju u ime solidarnosti kod fotografa Antuna Miletića u Dubrovniku.⁵¹ Nakon toga Silvino Mascarich registrirao je svoj obrt kod Trgovačko obrtničke komore u Dubrovniku 23. travnja 1907. pod brojem 9073,⁵² a atelje je od tada službeno nosio ime Silvino Mascarich i sin.

S obzirom na poodmakle godine Silvino je 1919. sklopio sa sinom ugovor o doživotnom uzdržavanju,⁵³ u kojem kaže da sin radi u njegovu ateljeu preko 20 godina bez ikakve plaće i naknade te da mu zauzvrat za brigu o njemu i supruzi do njihove smrti prepušta:

- a) česticu zemlje 2543 jedino biće zemljišnjog uloška 424 zemljišnika Dubrovnika ujedno sa zgradom (barakom) u kojoj se nalazi njegov fotografski atelje, a koja je podignuta na čestici zemljišta 2543.
- b) sve fotografske aparate, slike, ploče, opremu koja se nalazi u njegovom ateljeu kao u opće sve predmete koji se odnose na fotografsku radnju
- c) sve svoje pokretnine, kao pokućstvo, rublje, nakite bilo koje vrsti, što se nalaze u njegovom stanu i to bez razlike kakvoće i broja
- d) svoj grob koji se nalazi u grobištu sv. Križa u ovome gradu.«

Time je vlasnik ateljea postao Silvino mlađi, koji je nastavio samostalno raditi nakon očeve smrti 30. studenoga 1926. godine.⁵⁴ U registru obrtnih ovlaštenja 1932.-1942.,⁵⁵ obrt je prošao ponovnu registraciju 12. lipnja 1933. pod brojem 18199.⁵⁶

⁵⁰ Priopćeno, *Dubrovnik* 11, br. 3 (19. siječnja 1902).

⁵¹ Fotografi, *Prava crvena Hrvatska* 1, br. 6 (22. travnja 1905).

⁵² HR-DADU-196. Trgovačko obrtnička komora Dubrovnik, 5. Pojedinačni listovi trgovaca i obrtnika.

⁵³ HR-DADU-819. Javni bilježnik Antun Pugliesi, br. 8512/1919. (kut. 31).

⁵⁴ HR-DADU-325. Kotarski sud u Dubrovniku, ostavina Silvino Maškarić br. 320/26.

⁵⁵ HR-DADU-196. Trgovačko obrtnička komora, 1.2.24 Registar obrtnih ovlaštenja 1932.-1942.

⁵⁶ Zanatska komora počela je samostalno djelovati 1933. te se je odvojila od trgovačko obrtničke komore.

Fotografski atelje Silvino Mascarich i sin opet se je 1937. morao obraniti od lažnih oglašivača, te je Silvino mladi dao izjavu za lokalni tisak: »Potpisani je doznao da neka lica obilaze po Dubrovniku, Gružu pak i po selima i po parobrodima fotografirajući te se predstavljajući kao moji pomoćnici i varaju ljude sa mojom firmom. Radi toga činim znati svakome, da ja uopće ne šaljem niti idem vanka slikati, jer moja firma nije od ulice, već jedino slikam u svom atelieru koji se nalazi u ulici Miha Pracata u blizini Predstojništva gradske policije u jedinjoj radnji koju posjedujem. Za gore navedena lica, koja se lažno predstavljaju sa mojom firmom, umoljavam svakoga radi sigurnosti i solidnosti svoga rada, da bi mi takav slučaj javio i sa svjedočanstvom potvrdio, a ja bi krivce odmah prijavio nadležnim vlastima. Za svako takvo obavještenje novčano bi dotičnika nagradio.«⁵⁷ Oglas još jednom potvrđuje da atelje nikada nije mijenjao adresu te da fotograf već u podmaklim godinama više nije izlazio na teren, nego je radio samo u svojem ateljeu, a fotografski atelje i dalje nosi ime Silvino Mascarich i sin. Silvinovo ime pratimo u popisima fotografa i nakon Drugoga svjetskoga rata. Uredno je plaćao članarinu Znanstvenoj komori za grad i kotar Dubrovnik do kraja 1951. godine.⁵⁸ Tijekom 1952. poslao je molbu za otpis duga članarine zbog starosti i bolesti.⁵⁹ Molba je usvojena te ga nakon toga još dvije godine nalazimo u statističkim izvješćima istoga udruženja. Posljednji put u popisu fotografa u Općini Dubrovnik spominje se krajem 1954. godine.⁶⁰ Nakon toga više ga nema u statističkim izvješćima za grad Dubrovnik. Zbog lošega imovinskoga stanja i bolesti, 1958. Silvino je prodao zemlju na kojoj je bio atelje.⁶¹ Kupila ju je poznata fotografska obitelj Kerner. Već 1959. zemljište je nacionalizirano, međutim s obzirom na to da nisu imali riješeno stambeno pitanje, obitelj je zatražila da im se zemljište vrati za podizanje obiteljske stambene zgrade.⁶² Nakon što su vratili svoju nekretninu, 1964. obitelj Kerner zatražila je od Skupštine općine Dubrovnik odobrenje za gradnju obiteljske kuće. Među nacrtima za izgradnju prikazani su i nacrti postojećega stanja, gdje uočavamo poznati detalj šetnice u vrtu obitelji Pozza sa stupovima, ali više nema ni traga ateljeu, koji je očito rasformiran godinama ranije.⁶³

⁵⁷ Izjava, *Narodna svijest* 19, br. 49 (17. studenoga 1937): str. 4.

⁵⁸ HR-DADU-196. Trgovačko obrtnička komora, Knjiga članarine 1950.-1951.

⁵⁹ HR-DADU-196. Trgovačko obrtnička komora, Zapisnici sjednica upravnog odbora 1952.

⁶⁰ HR-DADU-196. Trgovačko obrtnička komora, Statistički izvještaji za 1954.

⁶¹ Zahvaljujemo Mariji Margaretić, voditeljici Zemljišno knjižnoga odjela Općinskoga suda u Dubrovniku na ustupljenim informacijama o povijesnom slijedu čestice 2543, KO Dubrovnik.

⁶² HR-DADU-424. Skupština Općine Dubrovnik, Građevinske dozvole br. 4645/64, Rješenje br. 05-N1-144/22-1964.

⁶³ HR-DADU-424. Skupština Općine Dubrovnik, Građevinske dozvole br. 4645/64.

5. Mascaricheva fotografija

Silvino Mascarich na svojim je najranijim vedutama sačuvao izgled grada druge polovice 19. stoljeća. Poznate su njegove panorame Dubrovnika bez Porporele, jedne od najstarijih sačuvanih Silvinovih fotografija.⁶⁴ Zatim bilježi prizore Straduna, Luže, Sponze, dominikanskoga i franjevačkoga samostana s ljekarom, Lokruma, pogled s Boninova i panoramu Gruža. Jedan od čistih motiva koji nalazimo na staklenim negativima upravo je Knežev dvor. Na svojim fotografijama ostavio je zanimljive i jedinstvene prizore. Na dva staklena negativa s prikazom atrija Kneževa dvora⁶⁵ uočava se zanimljiv detalj. Naime, iza poznatoga kipa Miha Pracata na podu je položen Orlandov stup, što čini jedinu poznatu fotografiju Orlanda dok je bio spremljen u Kneževu dvoru (*Prilog 1*).

Njegove vedute grada nisu samo puki prikaz arhitekture, nego bitnu ulogu imaju građani, prolaznici uhvaćeni u trenutku. Na tim fotografijama vidljiva je komunikacija fotografa i njegovih modela dok svi gledaju u fotoaparatus čekajući da budu ovjekovječeni. Stakleni negativ koji prikazuje klaustar dominikanskoga samostana sa svećenicima u trenutku slobodnih aktivnosti otkriva da je fotograf želio prikazati život samostana iz drugoga kuta (*Prilog 2*). Naime, on je očito namještao kadar, dajući svećenicima razne uloge da prikažu jedan dio života u samostanu. Svećenici igraju boče, sviraju citru, čitaju i razgovaraju na terasi. Po detaljima uočenim na prikazu klaustara, gdje još nema kamene balustrade na terasi samostana, koju je 1900. dao podignuti dobročinitelj Ignazio Amerling, prikaz datiramo do 1900. godine. Želatinski stakleni negativ dimenzija 26 cm x 31 cm, iako oštećen, nakon digitalizacije daje nam mogućnost iščitavanja velike količine detalja.

Jedna od poznatijih fotografija u eksterijeru Silvina Mascaricha prikaz je Vlaha Bukovca koji sjedi pred Kneževim dvorom (*Prilog 3*). Na prvi pogled, jedan običan portret kanonika Ivana Stojanovića u eksterijeru (*Prilog 4*) ipak nam odaje puno više podataka. Kao što je bilo spomenuto u prethodnom odlomku, u pozadini se vidi Mascarichev atelje u vrtu, ali vidi se i opuštenost modela pri fotografiranju, što puno puta izostaje na portretima fotografijama u ateljeu, gdje su modeli namješteni i prilično ukočeni.

Velik dio Zbirke fotografija obitelji Maškarić čine portreti građana. U njegovu ateljeu pred objektivom izmjenjivali su se građani Dubrovnika i okolice. Na fotografijama su ostale trajno zabilježene narodne nošnje dubrovačkoga kraja, kao i Hercegovine i Crne Gore. Modeli su se oslanjali na stolicu, fotelju s naslonom, drvenu ogradu ili umjetnu stijenu, kako bi što lakše izdržali dugu ekspoziciju. Kada bi prikazivao seljake, u ateljeu bi postavljao slamu pored njihovih nogu, a gospodu iz grada smještao bi uz drvenu ogradu ili na stolicu. Zanimljiv je detalj i

⁶⁴ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.3 Vedute Dubrovnika.

⁶⁵ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.3 Vedute Dubrovnika.

umjetan pas kojeg rabi ponajviše uz dječje portrete. S vremenom je oprema ateljea postajala sve bogatija te je nudio širok raspon rekvizita. Od početne jednobojne pozadine, Silvino je kasnije smještao građane pred pozadinu s imitacijom pejzažnih motiva s kućicom i biljem te arhitekturom palače. Detalj koji je neizostavan od samoga početka rada u ateljeu tepih je s uzorkom. Ponekad se na staklenim negativima vide dvije platnene pozadine, namještene jedna preko druge. Radeći portretne fotografije u vanjskom prostoru, svoje je modele fotografirao u dvorištima, postavljajući platnenu pozadinu i tepih, te je tako imitirao atelje. Na staklenim negativima uočavaju se detalji popločane okućnice, koje bi kasnije uspješno skrio pri izradi fotografije.⁶⁶ Radio je i grupne portrete izvan ateljea u Dubrovniku i okolici. Tako se u Gradskom muzeju u Korčuli čuva grupna fotografija pjevačkoga društva sv. Cecilija iz 1883. snimljena na Korčuli.⁶⁷ Na većini staklenih negativima mogu se uočiti tragovi crvene ili zelene boje kojima je fotograf popravljao detalje, uglavnom na licu, vratu i rukama, a na vedutama boju je koristio za korigiranje zelenih površina. Drugi način fotografove intervencije na negativima bila je uporaba papira koji bi lijepio na negativ kako bi dobio jednoličan prikaz poza-

⁶⁶ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.1 Portreti u ateljeu.

⁶⁷ "Fotografija 025," *Virko: Digitalna knjižnica Virtualna Korčula*, pristupljeno 11. kolovoza 2024., <https://virtualnakorcula.com/portfolio-items/fotografija-025/>.

Slika 9. Primjer fotografove intervencije na staklenom negativu djevojke u hercegovačkoj nošnji. Österreichische Nationalbibliothek, Album des costumes des villageois de Curzola, Raguse, Cattaro, Montenegro et de l'Herzégovine, 273.735-C FID, B, 1 i HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.1. Portreti u ateljeu.

dine modela, neba ili mora. Na usporedbi fotografije djevojke u hercegovačkoj nošnji i njezina kolodijjskoga staklenoga negativa uočavamo fotografove korekcije (Slika 9). Fotografija je snimljena pred platnenom pozadinom u vanjskom prostoru, vješto imitirajući atelje, a naknadno je fotograf naljepio papir na negativ koji obrubljuje sam model, kako bi ostvario drugačiji prikaz pozadine.

Osim svojih fotografija nastalih u ateljeu Silvino je nudio na prodaju i fotografije drugih fotografa. O tom svjedoči pismo sačuvano u Zbirci koje je primio 22. lipnja 1878. iz Kotora.⁶⁸ U pismu je vidljivo da je naručivao vedute i portrete u nošnjama iz Kotora kako bi ih prodavao u ateljeu. Po tekstu iz pisma i potpisu, nažalost nismo uspjeli zasada identificirati od koga je naručivao spomenute fotografije. Silvinove su fotografije podlijepljene kartonom, čija je poledina u početku ukrašena motivom samoga ateljea ili otisnutim pečatom s njegovim imenom, a kasnije je na poledini ponosno isticao osvojene nagrade. Prva nagrada upisana na poledini njegovih fotografija je *Menzione onorevole* ("Počasno priznanje") iz 1870. od udruženja *Circolo promotore partenopeo Giambatista Vico* ("Napuljski promotivni klub Giambatista Vico"), a na istom događaju 1873. osvojio je zlatnu medalju. Na *Esposizione sociale permanente* ("Stalna društvena izložba") u Napulju 1874. osvojio je srebrnu medalju. Kao i ostali fotografi toga

⁶⁸ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 2. Osobna korespondencija.

vremena, Silvino je slavu stjecao na izradi reprezentativnih albuma, a poslovni uspjeh temeljio je na portretnoj ateljskoj fotografiji.⁶⁹ Osvajanjem nagrada na izložbama fotografi su stjecali ugled te tako povećavali narudžbe. Iako nikada nije dosegao titulu carskoga i kraljevskoga fotografa, koju su imali njegovi suvremenici Jellasca i Burato, kao najvrjedniju nagradu koju je osvojio Silvino je ponosno isticao veliku zlatnu medalju kojom je odlikovan od cara Franje Josipa I. i prijestolonasljednika princa Rudolfa u Beču za album narodnih nošnji.⁷⁰ Album narodnih nošnji poslanih u Beč⁷¹ danas se čuva Nacionalnoj biblioteci u Beču.⁷² Krajem 1879. odlikovanim albumom Mascarich je sudjelovao na Prvoj izložbi društva umjetnika u Zagrebu,⁷³ a prema pisanju tiska u albumu su bile slike nošnji Hercegovine, Crne Gore, Boke Kotorske, okolice Dubrovnika, Korčule, Makarske i Splita, kao i vođa bosansko-hercegovačkoga ustanka, koji je bio od 1875. do 1878. te je bio važan događaj u oslobađanju Hercegovine od turske vlasti. Fotografije koje se odnose na sam ustanak, prema zapisu u dosjeu Zbirke obitelji Maškarić u Državnom arhivu u Dubrovniku, otkupljene su od nekih ustanova iz Bosne i Hercegovine prije nego je Zbirka dospjela u arhiv. U Zbirci se čuvaju dvije grupne fotografije ustanika u eksterijeru te stakleni negativi portreta sudionika ustanka u ateljeu. Svoj rad Silvino je oglašavao u lokalnom tisku te je nudio na prodaju fotografije ustanika, kao i vedute gradova iz Bosne i Hercegovine u svim formatima (*Slika 10*).⁷⁴ Kako možemo pratiti po oglašavanjima u tisku i sudjelovanju na raznim izložbama, tih je godina Silvino dosegnuo vrhunac svoje produktivnosti.

Silvino je izrađivao fotografije glasovitih sugrađana te ih je lokalni tisak oglašavao na prodaju: »G. Silvo Maskarić svjetlopisac (fotograf) dubrovčanin dovrši sliku u naravnoj veličini (poprsje) presvijetloga gosp. grofa Rafa Pucića kojoj se izvrsnoj fotografskoj radnji upravo divimo i radujemo. Mi ne možemo na ino nego da našega sugrađanina veoma pohvalimo a preporučujemo osobito da slavno općinstvo u njegovom zavodu razvidi njegov gori navedeni umotvor. Kod ove zgrade preporučujemo sl. općinstvu njegov oglas koji se u današnjem broju nahodi.«⁷⁵ Na isti je način fotografirao umjetnička djela, poglavito portrete

⁶⁹ Seferović, "Nema ritrata bez Burata," str. 69-70.

⁷⁰ Sua Maestà, *Katolička Dalmacija*, br. 59 (1879).

⁷¹ Prema pisanju tiska isti je album Mascarich poslao 1880. u Sankt-Peterburg povodom 25. obljetnice krunidbe caru Aleksandru II. Nikolaeviču. *Slovinac* 3, br. 5 (1. ožujka 1880): str. 98.

⁷² "[Album des costumes des villageois de Curzola, Raguse, Cattaro, Montenegro et de l'Hérzégovine]," *Österreichische Nationalbibliothek*, pristupljeno 11. kolovoza 2024., https://search.onb.ac.at/primo-explore/fulldisplay?docid=ONB_alma21243162060003338&context=L&adaptor=Local%20Search%20Engine&vid=ONB&lang=de_DE&search_scope=ONB_gesamtbestand&tab=default_tab&qquery=addsrcrid,exact,AC10810261.

⁷³ Izložba umjetnosti u Zagrebu, *Slovinac* 2, br. 23 (1. prosinca 1879): str. 868.

⁷⁴ Oglas, *Slovinac* 2, br. 3 (1. veljače 1879).

⁷⁵ Rafo grof Pucić, *Slovinac* 2, br. 3 (1. veljače 1879): str 47.

Svjetlopisni zavod
 (fotografski ateljer)

SILVA MASKARIĆA
 u Dubrovniku, gimnazijalna ulica

preporučuje se slavnom općinstvu za izvedenje svjetlopisnih slika (fotografija) od najmanje do najveće veličine uz veoma solidnu, elegantnu i točnu radnju sa veoma umjerenom cijenom.
 Ovom prigodom preporučuju se sl. općinstvu originalne slike na velikom formatu.
 Nj. Preuzvišenosti

STJEPANA BARUNA JOVANOVIĆA
 c. k. podmaršala, i c. k. tajnog savjetnika. itd.
 sa njegovim generalnim štopom

OSVOJENJE TVRGJAVE KLOBUK
 Cijena svakom komadu 3 for.

Nadalje u formatu Kabinet :

Vojvoda Dum Ivan Musić sa svojim pobočnicima	Dum Ivan Musić sjedeći
" " " " sam stojeći	" " " " u poprsju
Slika skupa trobinjskih stanovnika.	
Slika devet ustaških vojvoda t. j. Zimović, Ljubibratić, Petković, Sočica, Pavlović, Bošković, Kovačević, Petrović, Melentia.	
Slika grada Stolac " " užeća Lipnice " " grada Sarajeva " " jurišanja na Sarajovo " " okupacije Maglaj	Slika prolaza Kostanjice " " Save na Brodu " " Duga debeli kam (Crnogora) " " osvojenja tvrgjave Klobuka

Cijena svakom komadu 50 nov.

U formatu posjetnica (Visit)

Slika Nj. Preuzvišenosti Stjepana baruna Jovanovića c. k. podmaršala i c. k. tajnog savjetnika u poprsju original.
 Cijena 56 nvč.

Štovane naručbine uz gotov novac (poštovnom doznaticom, (ussegno postale) otpremaju se bez-odvlačno i točno.
 Do brzo će izaći potpuni popis mojih radnja, kao slavni muževa, slike gradova, narodnih nošnja itd.

Sa osobitim štovanjem
Silvo Maskarić
 svjetlopisac.

Slika 10. Oglas za prodaju fotografija. Oglas, *Slovinac* 2, br. 3 (1. veljače 1879).

slikara Vlaha Bukovca, poput portreta Meda Pucića. Kako se navodi u tisku: »naš obrtni sugragjanin fotograf g. Maškarić izradio je svojom mahinom Medov lik iz te slike u kabinetskom formatu, i radnja mu je ispala vrlo dobro.«⁷⁶ U tiskari Dragutina Pretnera⁷⁷ prodavao je fotografije Bukovčeva portreta Meda Pucića u kabinetskom formatu. Poput pravoga fotoreportera, izlazio je iz ateljea i fotografirao sva važnija društvena događanja. U Dubrovnik su 1880. uplovljavali ratni

⁷⁶ Medo grof Pucić, *Slovinac* 5, br. 21 (21. srpnja 1882): str. 334.

⁷⁷ Medo knez Pucić, *Slovinac* 5, br. 21 (21. srpnja 1882): str. 336.

brodovi država potpisnica Berlinskoga kongresa. Bili su usidreni u gruškoj luci i zaljevu u širokom rasponu, dalje od obale, od rujna do listopada 1880. godine. Ukupno je bilo usidreno 20 brodova, što je izazvalo pozornost svih lokalnih fotografa. Tako se prizor usidrenih jedrenjaka može vidjeti na sačuvanom primjerku fotografije Antonia Jellasce u Dubrovačkim muzejima, ali isto tako sačuvana su dva staklena negativa⁷⁸ i jedna fotografija⁷⁹ s prikazom brodova u Državnom arhivu u Dubrovniku kojih je autor sam Silvino Mascarich. Pratio je sve najnovije izume i tehnike povezane s fotografijom. Tako su u njegovoj zbirci sačuvani isječki kataloga raznih fotografskih potreština.⁸⁰ U oglasu iz 1882. svima obznajuje: »Silvo Maskarić odlikovani fotograf u Dubrovniku časti se pripočiti štovanom općinstvu da se je ovijeh dana vratio od svog putovanja i sobom donio makine i preparate najnovijeg izuma, kojima izvodi fotografije u najvećoj preciznosti i krasoti. (Sijedanje samo 2 sekunda).«⁸¹ U drugom oglasu u časopisu *Gušterica* navodi da je »nova izrada fotografija u samo 2 sekunde pogodna za nestrpljive osobe i nemirnu djecu, te da izrađuje i fotografije iz fotografija i negativa.«⁸² Riječ je o novom izumu uporabe suhih želatinskih ploča, koje omogućavaju bržu i stabilniju izradu fotografija, a do tada je rabljena metoda izrade fotografija pomoću kolodijjskih staklenih ploča, tzv. mokrih ploča, koja je zahtijevala dužu ekspoziciju te se je dobivena slika morala razviti dok je kolodij bio još mokar.⁸³ Kolodijjski premaz nanosio se je ručno neposredno prije same ekspozicije, takvi stakleni negativni su neravnoga ruba te je nanos kolodija i zaštitnoga sloja neravnomjeran. Da bi ostvario što ravnomjerniji nanos na negativ, Silvino je obrubljivao staklo papirom te tako postizao urednije rubove negativa. Na papiru bi ispisivao i podatke o uvjetima snimanja (primjerice *Slika 11*).

U Zbirci fotografija obitelji Maškarić ima ukupno 157 kolodijjskih staklenih negativa, od čega su 74 staklena negativa portreta u ateljeu, a 83 staklena negativa veduta, reprodukcija vlastitih fotografija i fotografija drugih fotografa. Velik broj sačuvanih kolodijjskih staklenih negativa govori nam o visokoj produktivnosti i radu Silvinova ateljea 70-ih godina 19. stoljeća. Preostali stakleni negativni u Zbirci su želatinski stakleni negativni.

U Dubrovniku je u isto vrijeme djelovao Antonio Jellasca, nagrađivani fotograf sa statusom dvorskoga fotografa Crne Gore. Osim ateljea u Dubrovniku, vodio je atelje u Kotoru. Očito je među fotografima bilo prisutno rivalstvo, jer na Silvinov oglas o novoj metodi izrađivanja fotografija u slijedećem broju *Slovinca*

⁷⁸ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.5 Brodovi.

⁷⁹ HR-DADU-369. Osobni fond Ivana Baljića, 2. Fotografije.

⁸⁰ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 3. Razni isječki reklama za fotografsku opremu.

⁸¹ Oglas, *Slovinac* 5, br. 26 (11. rujna 1882): str. 416.

⁸² Oglas, *Gušterica* 1, br. 1 (1. studenoga 1882).

⁸³ Hrvoje Gržina, *Identifikacija, zaštita i čuvanje fotografija* (Zagreb: Crescat, 2016), str. 69-70.

replicira sam Jellasca, koji upozorava na to da novi izumi ne mogu zamijeniti iskustvo. Slavni dubrovački fotograf ponosno objavljuje sugrađanima: »Potpisani fotograf s poklonom javlja gospodi što se u njega služe, da će on odsle izvršivati radnje najvišom umjetničkom izvrsnošću, jer je spravio tvornicu novu, gdje svjetlost čudnovato igra. Metod je isti kojim se služe najglasovitiji fotografi u Germaniji i u Francuskoj, i jedino dobrom metodu ima se pripisati izvrsni uspjeh, a ne spravama i mahinama koliko novim toliko starim, kako se obično svijetu prišiva. Tijeh mahinâ u radionici potpisanoga ima 14 svake veličine i različitog sistema, te on može ovršiti radnje potpunom tačnošću i koje mu drago prostorine. Te će radnje domalo bit svakomu na ogledu u novoj radionici. Što se tiče stanja pred mahinom, može se reći da je trenutno, jer je dosta dvatri sekunda kad su izvrsne sprave, a djelovanje svjetlosti odgovara po svakom vremenu. Potpisani ne iznosi novosti, nego se oslanja na svoj dugi rad u zanatu, i na nagrade primljene u najuglednijim gradovima. U Dubrovniku na 6 Novembra 1882. Antun Jelaska, C. K. Dvorski fotograf i Nj. Vis. Crnogorskoga kneza.«⁸⁴ Po svemu sudeći, Mascarich je ulagao u nove fotografske tehnike i opremu ateljea više od tada već ostarjeloga Jellasse, koji se je pozvao na svoje dugogodišnje iskustvo. Tako je opet 1894. oglašavao da ima novi aparat i novu metodu kojom konkurira ostalim ateljeima te radi negative do savršenstva.⁸⁵ Pratio je društvena događanja i oglašavao prodaju tih fotografija poput nečega što je morala imati svaka kuća. U oglasima koje je objavio u lokalnom tisku spominje se sprovod Frana Ghetaldi Gondole,⁸⁶ poznate osobe, nastup operne pjevačice Serafine Eigheson, koja je u lokalnom tisku ponijela hvalospjeve kada je nastupila 1902. godine.⁸⁷ Poznate su

Slika 11. Kolodijski negativ s prikazom portreta muškarca u hercegovačkoj nošnji. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.1 Portreti u ateljeu.

⁸⁴ Oglas, *Slovinac* 5, br. 32 (11. studenoga 1882).

⁸⁵ Silvino Mascarich, *Dubrovnik* 3, br. 4 (24. siječnja 1894).

⁸⁶ Fotografije, *Dubrovnik* 8, br. 28 (9. srpnja 1899).

⁸⁷ Opera, *Dubrovnik* 11, br. 46 (8. prosinca 1902).

njegove fotografije s proslave sv. Vlaha, dubrovačkih oridinala⁸⁸ Giusta Agazzija i Vlaha Obuljena (Vlaho slijepi), s kojima je 1891. sudjelovao na Jubilarnoj gospodarsko-šumarskoj izložbi hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva u Zagrebu, izložene na “sljepačkom odjelu”⁸⁹ te fotografija diletantske glumačke družine dan nakon premijere predstave *Ekvinocij* 1903., dubrovačkoga pisca Iva Vojnovića,⁹⁰ koji je i sam na fotografiji. Ipak, najvažniji događaj koji je obilježio kraj 19. stoljeća u Dubrovniku bilo je otkrivanje spomenika Ivanu Gunduliću 1893. godine. Bilo je to zbivanje koje je pobudilo interes velikoga broja ljudi. Svečanost je trajala tri dana, a grad su pohodili mnogobrojni posjetitelji. Silvino Mascarich pratio je događanja te je napravio fotoreportažu koja je objavljena u časopisu *Dom i Sviet*.⁹¹ Svoje fotografije potom je nudio i u brijanici Nicole Mascaricha⁹² na Stradunu.⁹³ U sklopu proslave organizirana je i tombola u Gruškom polju (*Prilog 5*).⁹⁴ Zbog njegovih postignuća i odlikovanja Carsko kraljevsko Namjesništvo 1895. odobrilo je Silvinu Mascarichu da na svojoj obrtnoj oznaci smije imati carskog orla.⁹⁵ Prikazi života grada s njegovim stanovnicima danas su najvrjedniji dio Mascaricheve ostavštine.

Potrebna da ljepota grada bude zabilježena i njezina slika prenesena diljem Europe i svijeta dovela je do širenja djelatnosti na fotomehaničke reprodukcije i nakladničke poslove, shvativši da prava moć fotografije leži u njezinu umnožavanju. Razvoj turizma i tiskarskoga načina umnožavanja fotografija doveo je krajem 19. stoljeća do pojave razglednica.⁹⁶ Prateći trendove, i Mascarich se je okušao kao nakladnik. Rijetke primjerke sačuvanih razglednica možemo vidjeti u Zbirci razglednica Marije i Krunoslava Leka u Državnom arhivu u Dubrovniku, gdje se čuvaju tri primjerka, s prikazima platana u Trstenom, krčme Iva Begovića u Župi dubrovačkoj i gradskih veduta.⁹⁷ Silvino je 1906. postao članom talijanskoga društva fotografa.⁹⁸ Društvo je svake godine organiziralo izložbe fotografija za svoje članove i u svojem je godišnjem izdanju donosilo novosti iz svijeta fotogra-

⁸⁸ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.1 Portreti u ateljeu.

⁸⁹ Dubrovački kolendaši na jubilarnoj izložbi u Zagrebu, *Crvena Hrvatska* 1, br 22 (4. srpnja 1891).

⁹⁰ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.2. Portreti van ateljea.

⁹¹ *Dom i Sviet*, br. 17 (1. rujna 1893): str. 260-261, 264-265.

⁹² Nicola Mascarich je umro 1891., a u brijanici posao je nastavio Silvinov brat Enrico. Vjerojatno zbog poznatijega oca Nicole, Silvino i dalje navodi njegovo ime kao vlasnika brijanice.

⁹³ Fotografski atelier, *Dubrovnik* 1, br. 2 (2. srpnja 1893).

⁹⁴ Dva staklena negativa koji prikazuju proslavu u Gruškom polju identificirani su po fotografijama objavljenim u navedenom broju časopisa *Dom i Sviet*.

⁹⁵ Oglas, *Crvena Hrvatska* 5, br. 44 (9. studenoga 1895).

⁹⁶ Tonković, *Dubrovački svjetlopis*, str. 13.

⁹⁷ HR-DADU-992. Zbirka razglednica Marije i Krunoslava Leka, 1.9 Razglednice prve generacije dubrovačkih fotografa.

⁹⁸ *Bullettino della Società fotografica italiana* 18 (1906): str. 40. https://bibdig.museogalileo.it/tecnaw/opera?bid=918539_18&seq=5, pristupljeno 11. kolovoza 2024.

fije. Kao što je prethodno spomenuto, krajem 19. stoljeća u posao je uveo svojeg sina Silvina mlađeg, te se je nakon registracije obrta 1907. atelje zvao Silvino Mascarich i sin. Članstvo u talijanskom udruženju fotografa slijedećih godina omogućilo mu je sudjelovanje na izložbama u talijanskim gradovima, gdje je sa sinom odlikovan velikom srebrnom kolajnom 1907. u Padovi, srebrnom kolajnom 1907. i diplomom za zasluge 1908. u Veneciji, a u Trstu je 1909. odlikovan izvanrednom diplomom za zasluge⁹⁹ te srebrnom medaljom na Prvoj istarskoj pokrajinskoj izložbi 1910. u Kopru.¹⁰⁰ Svoja odlikovanja ponosno su isticali, kako u oglasima tako i na poledini fotografija i na uložnicama za staklene negative. O Silvinu mlađem malo je podataka. Iz lokalnoga tiska saznajemo da je 1906. bio tajnik Dubrovačkoga radničkoga društva,¹⁰¹ a budući da se je kasno oženio, našao se je i na listi kandidata za ženidbu dubrovačkoga satiričkoga lista *Glorija*.¹⁰² Što se tiče sačuvanih staklenih negativa u Zbirci, većinu ih možemo pripisati Silvinu starijemu. Naime, svi kolodijski stakleni negativni te oni želatinski negativni koji prikazuju prizore s kraja 19. i početka 20. stoljeća lako se identificiraju kao njegov rad. Sačuvane fotografije nastale u razdoblju kada se je ateljeu službeno pridružio Silvino mlađi uglavnom su ateljski portreti u kabinet formatu. Pozadina je skromnija i jednobojna, kako bi naglasak bio na samom modelu fotografiranja. Od ukrasnih rekvizita tada koriste samo stolicu, kameni postament ili komad drvenoga namještaja. Fotografi su izlazili iz ateljea te radili grupne portrete gimnastičkih, glazbenih i ostalih društava, kao i fotografije vojnika u Prvom svjetskom ratu. S obzirom na to da je tada otac Silvino već zalazio u osmo desetljeće života, za pretpostaviti je da on više nije išao na teren, nego da je te fotografije snimio Silvino mlađi. Nakon očeve smrti i preuzimanja ateljea Silvino mlađi nastavio je rad očevim stopama, međutim okolnosti su se promijenile, a on je teško išao u korak s vremenom.¹⁰³ Trgovačko-obrtnička komora na glavnoj skupštini održanoj 3. ožujka 1935. potvrdila ga je za majstora pri polaganju pomoćničkih ispita u struci,¹⁰⁴ što govori da je i dalje cijenjen fotograf u Dubrovniku. U Zbirci je sačuvano malo staklenih negativa za koje se po izgledu modela te po opremi ateljea može reći da su nastali u vrijeme nakon očeve smrti, kada je radio samo Silvino mlađi.¹⁰⁵ Kao pozadina korištena je jednobojna tkanina, pomalo zgužvana, te su portreti vjerojatno rađeni za osobne dokumente. U novinama navodi da radi sam te da njegov atelje nije “od ulice”, pa je za

⁹⁹ HR-DADU-279 Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4. Fotografije.

¹⁰⁰ Odlikovanje dubrovačkih fotografa, *Dubrovnik* 20, br. 3 (19. siječnja 1910): str. 3.

¹⁰¹ Natječaj, *Dubrovnik* 15, br. 8 (25. veljače 1906).

¹⁰² Najozbiljniji kandidati za ženidbu, *Glorija* (15. travnja 1922): str. 6.

¹⁰³ Prema kazivanju kolekcionara Vladimira Šarića Silvino mlađi nastavio je raditi na očevoj opremi i služiti se zastarjelim tehnikama.

¹⁰⁴ HR-DADU-196. Trgovačko-obrtnička komora, 1.2 Knjige raznih evidencija, Zapisnici o majstorskim ispitima, knjiga 40.

¹⁰⁵ HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.1 Portreti u ateljeu.

pretpostaviti da je nastavio raditi samo unutar ateljea. Napredovanjem fotografskih tehnika te pojednostavljivanjem postupka fotografiranja, fotografija je postala dostupnija širemu krugu ljudi. Fotoateljei nisu više mogli opstati samo od jedne djelatnosti te su najveći dio posla preuzele knjižare, tiskare i knjigovežnice, koje su prodavale fotoopremu za amatere, razvijale fotografije, i imale svoja fotoodjeljenja koja su, uz standardne portretne fotografije, pratila društvena događanja u gradu te surađivala s ilustriranim časopisima, gdje su ih objavljivali. Spomenut ćemo knjižaru, štampariju i knjigovežnicu Jadran,¹⁰⁶ knjižaru, papirnicu i foto trgovinu Jova Tošovića te Foto sport parfumeriju Berner,¹⁰⁷ koji su se uz fotografiju bavili i drugim djelatnostima. Iako se nije mogao prilagoditi novim trendovima u svijetu fotografije, Silvino mlađi radio je u ateljeu gotovo do samoga kraja života. Bolestan i star vrata svojega ateljea zatvorio je krajem 1954. godine. Silvino i supruga Vjekoslava nastavili su živjeti u Dubrovniku na adresi Čubranovićeve br. 11 do smrti.¹⁰⁸

6. Zaključak

Fotografski atelje Mascarich svojim je radom obilježio preko 80 godina fotografije u Dubrovniku. Atelje kupljen 1873. od Tommasa Burata postao je mjesto u kojem su se narednih desetljeća izmjenjivali brojni građani Dubrovnika i okolice pred objektivom iskusnih fotografa. Osvajanjem nagrada na izložbama krajem 19. stoljeća Silvino se je dokazao kao vješt fotograf te je svoj profesionalni vrhunac dosegnuo osvajanjem zlatne medalje cara Franje Josipa i prijestolonasljednika Rudolfa 1879. za svoj *Album narodnih nošnji*. Stečenim statusom odlikovanoga fotografa priskrbljuje ugled za svoj atelje. Fotografsko umijeće prenosi na svojeg sina, koji je nastavio rad ateljea do 1954. godine. Dugogodišnji rad ateljea ogleda se u brojnim sačuvanim fotografijama i negativima, kako u Zbirci obitelji Maškarić tako i u muzejima, arhivima, knjižnicama i privatnim zbirkama. Fotografski atelje, svjetlopisni zavod, ili u stvarnosti mala drvena baraka na stupovima u vrtu obitelji Pozza, osigurala je egzistenciju dvama naraštajima obitelji Mascarich, a fotografije su ostale kao vječan trag i neprocjenljiv izvor za proučavanje povijesti Dubrovnika kraja 19. i početka 20. stoljeća.

¹⁰⁶ Vaterpolo utakmica u Dubrovniku između Juga i reprezentacije engleske flote, *Svijet* 7, br. 6 (13. kolovoza 1932): str. 135.

¹⁰⁷ Proslava sv. Vlaha u Dubrovniku, *Svijet* 2, br. 8 (19. veljače 1927): str. 149-153.

¹⁰⁸ HR-DADU-325. Kotarski sud u Dubrovniku, ostavina Silvino Maškarić br. 558/64.

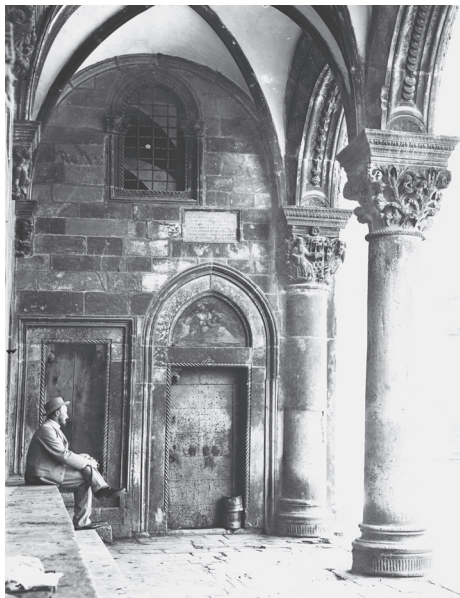
Slikovni prilozi

Prilog 1. Orlandov stup srušen je u nevremenu 1825. te je tek 1875. vraćen na Stradun. Fotografija je nastala do 1875. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.3 Vedute Dubrovnika.

Prilog 2. Dominikanci u klastru samostana. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.3 Vedute Dubrovnika.

Prilog 3. Vlaho Bukovac pred Kneževim dvorom. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.2 Portreti van ateljea.

Prilog 4. Kanonik Ivan Stojanović, reprodukcija starije fotografije. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.2 Portreti van ateljea.

Prilog 5. Tombola u Gruškom polju povodom otkrivanja spomenika Ivanu Gunduliću. HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić, 4.5 Događaji

POPIS IZVORA

Arhivsko gradivo

Državni arhiv u Dubrovniku

- HR-DADU-89. Općina Dubrovnik.
HR-DADU-170. Gimnazija Dubrovnik.
HR-DADU-179. Glavna osnovna škola Dubrovnik.
HR-DADU-196. Trgovačko-obrtnička komora Dubrovnik.
HR-DADU-264. Obitelj Martecchini.
HR DADU-257. Obiteljski fond Čingrija.
HR-DADU-279. Zbirka fotografija obitelji Maškarić.
HR-DADU-298. Zbirka fotografija.
HR-DADU-325. Kotarski sud u Dubrovniku.
HR-DADU-369. Osobni fond Ivana Baljića.
HR-DADU-424. Skupština općine Dubrovnik.
HR-DADU-802. Javni bilježnik Ernest Katić.
HR-DADU-804. Javni bilježnik Luigi Saraca.
HR-DADU-819. Javni bilježnik Antun Pugliesi.
HR-DADU-992. Zbirka razglednica Marije i Krunoslava Leka.

Državni arhiv u Splitu

- HR-DAST-152. Arhiv mapa za Dalmaciju.

Arhiv Dubrovačke biskupije

- ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1841.-1851.
ABD sign. 7. Matična knjiga rođenih župe Dubrovnik (Grad) 1874.-1880.
ABD sign. 7. Matična knjiga vjenčanih župe Korčula 1858.-1887.

Službena glasila i tisak

- Bullettino della Società fotografica italiana* (Firenca), 1906.
Crvena Hrvatska (Dubrovnik), 1891, 1895.

Dom i Sviet (Zagreb), 1893.
Dubrovnik (Dubrovnik), 1893, 1894, 1899, 1902, 1906, 1910.
Glorija (Dubrovnik), 1922.
Gušterica (Dubrovnik), 1882.
Il Nazionale (Zadar), 1865.
Katolička Dalmacija (Zadar), 1879.
Narodna svijest (Dubrovnik), 1937.
Prava crvena Hrvatska (Dubrovnik), 1905.
Slobodna Dalmacija (Split), 1988.
Slovinac (Dubrovnik), 1879, 1880, 1882.
Svijet (Zagreb), 1927, 1932.

Literatura

“[Album des costumes des villageois de Curzola, Raguse, Cattaro, Montenegro et de l’Hérzégovine].” *Österreichische Nationalbibliothek*. Pristupljeno 11. kolovoza 2024. https://search.onb.ac.at/primo-explore/fulldisplay?docid=ONB_alma21243162060003338&context=L&adaptor=Local%20Search%20Engine&vid=ONB&lang=de_DE&search_scope=ONB_gesamtbestand&tab=-default_tab&query=addsrcid,exact,AC10810261.

“Fotografija 025.” *Virko: Digitalna knjižnica Virtualna Korčula*. Pristupljeno 11. kolovoza 2024. <https://virtualnakorcula.com/portfolio-items/fotografija-025/>.

Bersa, Josip. *Dubrovačke slike i prilike*. Dubrovnik: Matica hrvatska Dubrovnik, 2002.

Čučić, Vesna. “Fotografije iz Zbirke Državnog arhiva u Dubrovniku.” *Život umjetnosti* 74-75, br. 1 (2005): str. 145-147.

Delić Gozze, Vesna. *Slikaj se u Maškarića!: Silvino Mascarich kroničar fotografijom: Dom Marina Držića, Dubrovnik 18. svibnja – 18. lipnja 2001*. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2001.

Filipović, Marina. *U fotografskom ateljeu Antuna Miletića*. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2022.

Filipović, Marina. *Zrcalo koje pamti: dagerotipije iz dubrovačkih zbirki*. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2016.

Grčević, Nada. *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1981.

Gržina, Hrvoje. *Identifikacija, zaštita i čuvanje fotografija*. Zagreb: Crescat, 2016.

Perić, Ivo. "Uloga Antuna Dropca u javnom životu Dubrovnika." *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU* 29 (1991): str. 277-287.

Seferović, Abdulah. "Nema ritrata bez Burata: Tomaso Burato, carski i kraljevski dvorski fotograf." *Dubrovnik* 3, br. 3 (2002): str. 53-105.

Tonković, Marija. "Oris povijesti fotografije u Hrvatskoj." U *Fotografija u Hrvatskoj 1848-1951*, ur. Vladimir Maleković, str. 47-173. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1994.

Tonković, Marija. *Dubrovački svjetlopis: Fotografija u Dubrovniku 1848.-2001*. Dubrovnik: Umjetnička galerija Dubrovnik, 2001.

Vučetić, Antun. *Führer durch Ragusa un umgebung*. Dubrovnik: Jovo Tošović, 1910.

Summary

SILVINO MASCARICH AND SON – OVER 80 YEARS OF PHOTOGRAPHIC ("LIGHT PRINT") INSTITUTE

The Mascarich family photographer's studio is an indispensable part of the history of the development of photography in Dubrovnik from the 1860s to 1954. Due to the long period of uninterrupted activity of the studio, a large number of photographs had been preserved in museums, archives, libraries, and private collections. This paper is based on the arrangement of the Silvino Maškarić Photographs Collection in the State Archives in Dubrovnik, the research of archival records and journals as well as websites of cultural institutions in Croatia and Europe. Connecting archival sources and knowledge obtained after digitising glass negatives has enabled the reconstruction and a more complete picture of the studio's work, leading to new insights into the development of photography in Dubrovnik. Strengthening of the bourgeoisie and better economic circumstances during the second half of the 19th century led to the appearance of the first photographer's studios and an increased interest of citizens in photography. Antonio Jellasca and Tommaso Burato already had their studios in Dubrovnik during the 1860s, whereas individuals such as Angelo Luzzeno, Philipp Dengg, Carl Weber and Enrico Perich also took interest in photographs, but so far there is not much information regarding their work. After Burato decided to leave the

city he sold his studio in July 1873 to Silvino's father Nicola, who bought it for his son. Silvino Mascarich officially began his photographer's work in September of that year, at the time when photography in Dubrovnik was in full swing. In this paper the authors give new insights and reconstruct the work and the appearance of the photographer's studio, providing an overview and analysis of photographs taken at the Mascarich studio. The most significant part of the work relates to the late 19th century, when Silvino Mascarich achieved his greatest successes, won awards, and gained a reputation for his studio. Consequently, the majority of the preserved photographs and glass negatives are from this period. He introduced his son Silvino Jr. to business in 1907 and from then on the studio bears the name Silvino Mascarich and Son. Silvino Jr. continued to run the studio after his father died in 1926, remaining there until the end of his working life in 1954. The paper unveils new archival sources that shed light on the development of photography in the 19th century Dubrovnik and presents the important source of information for all future researchers of that period.

Keywords: *Silvino Mascarich (Maškarić); Silvino Silvino Mascarich and Son; Tommaso Burato; Antonio Jellasca; Antun Miletić; history of photography; collodion glass-plate negative; gelatine glass-plate negative; Dubrovnik*

Translated by Marijan Bosnar